

Nr 650

Av herr **Hagård m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, med förslag till lag om socialhjälp, m. m.

I proposition nr 177 har Kungl. Maj:t framlagt förslag om att 1918 års fattigvårdslag skall avlösas av en ny lag om socialhjälp. Förslaget innebär bl. a. att den nuvarande samhälleliga hjälpformen fattigvård utmönstras ur lagstiftningen och ersättes av en ny behovsprövad hjälpform betecknad socialhjälp. Propositionen bygger i allt väsentligt på det betänkande om socialhjälpslag som socialvårdskommittén avgav 1950. I vissa hänseenden skiljer sig emellertid propositionen från vad kommittén föreslagit. I andra hänseenden åter har propositionen grundats på vad vissa reservanter inom kommittén förordat. Detta gäller bl. a. frågan om huruvida statsbidrag till socialhjälp skulle utgå eller icke. Ehurst det finns all anledning att uttrycka tillfredsställelse över den principiella uppläggningsen av det föreliggande förslaget, synes dock erinringar böra framföras beträffande vissa detaljer i förslaget där departementschefen helt avlägsnat sig från kommitténs ursprungliga förslag.

Sålunda har departementschefen beträffande frågan huruvida nu förefintliga specialformer av behovsprövad hjälp bör avskaffas och ersättas med socialhjälp icke velat förorda att den nuvarande mödrahjälp inarbetas i socialhjälp. På denna punkt hade socialvårdskommittén från principiella och praktiska utgångspunkter enligt förordat att mödrahjälpsförordningen skulle upphöra att gälla när lagen om socialhjälp trädde i kraft, detta vare sig frågan om icke behovsprövade bidrag vid moderskap vid ifrågavarande tidpunkt lösts eller icke. Departementschefen synes emellertid icke ha fäst något avseende vid den av kommittén i detta hänseende framförda argumenteringen om att kommittén under sitt arbete med socialhjälpslagen direkt eftersträvat att ge denna en sådan utformning att övriga behovsprövade hjälpformer skulle kunna undvaras, så att man därigenom fick en möjlighet att undvika de ojämnheter i tillämpningen och de orättvisor gentemot de hjälpbehövande som ett system med skilda behovsprövade grenar lätt medför.

För vår del synes det naturligt att då nu socialhjälp särskilt utformats med tanke på att i sig kunna inrymma de kvarstående behovsprövade hjälpformerna bör även detta logiskt leda till att mödrahjälp avskaffas som särskild hjälpform. Det kan knappast med fog göras gällande

att nu föreliggande förslag till socialhjälp givits ett sådant innehåll att hjälpen, i likhet med vad som tidigare gällt beträffande fattigvården, skulle av allmänheten komma att betraktas som en mindervärdig och ned-sättande hjälpform. Tvärtom synes en genomgående strävan ha varit att utforma hjälpen på sådant sätt att medborgare som är i behov av stöd känner det naturligt att vända sig till vederbörande kommun för att av denna erhålla socialhjälp. Det kan därför icke anses vara diskriminerande för de mödrar som enligt gällande bestämmelser nu kan åtnjuta mödra-hjälp att i framtiden i stället för mödrahjälp få uppbära socialhjälp. Ej heller det förhållandet att mödrahjälp tillkommit på grund av befolk-ningspolitiska överväganden kan enligt vår uppfattning vara avgörande för ett bibehållande av denna speciella hjälpform. Ett överförande av mödrahjälp till socialhjälpen är nämligen icke avsett att försämra de behövande mödrarnas ställning i avseende på omfattningen av den hjälp som skall utgå.

Till dessa mer principiella synpunkter kommer även det förhållandet att moderskapsförsäkringens genomförande på ett radikalt sätt skurit ned det klientel som tidigare uppburit mödrahjälp. Antalet hjälpsökande har näm-ligen i år redan minskat med över hälften i förhållande till motsvarande tid föregående år. Orsaken härtill är helt att söka däruti, att moderskaps-försäkringen i de alldeles övervägande fallen täcker de merkostnader som uppstår vid barnsbörd. Finnes härutöver behov av ekonomiskt stöd från samhället, torde detta knappast böttna i de ökade omkostnader och utgif-ter som enbart barnsbörden medför, utan behovet har tidigare latent före-funnits men aktualiserats av de förhållanden barnsbörden medför. Ur denna synpunkt synes det naturligare att stöd i dessa fall lämnas genom socialhjälpen.

I propositionen föreslås att den nuvarande vidsträckta återbetalnings-skyldigheten som enligt gällande lagstiftning åvilar hjälptagarna radikalt begränsas. Ersättning för obligatorisk socialhjälp skall sålunda icke kunna uttagas av hjälptagaren annat än i vissa undantagsfall, bl. a. då hjälpen har karaktär av förskott å annan förmån. Motsvarande inskränkning före-slås i fråga om frivillig socialhjälp till den som ej fyllt 16 år. Även social-vårdskommittén har i sitt förslag förordat en inskränkning av återbetal-ningsskyldigheten. De undantagsfall i vilka hjälptagare skulle vara skyl-dig att återbetala vad han mottagit i obligatorisk socialhjälp var dock enligt kommitténs förslag flera än i den nu föreliggande propositionen. Kommittén hade nämligen föreslagit återbetalningsskyldighet jämväl för det fall att hjälptagaren "är i besittning av tillgångar ehuru dessa för närvarande icke kan disponeras för uppehälle och vård". Vidare skulle återbetalningsskyldighet föreligga för hjälptagare som "är i tillfälligt

nödläge och kan antagas inom kort åter komma i god ekonomisk ställning”.

Om man ser återbetalningsskyldigheten enbart ur ekonomisk synpunkt, finns det, vilket departementschefen understryker, knappast någon anledning att bibehålla densamma. Enligt vår uppfattning är det emellertid helt andra synpunkter än återbetalningsskyldighetens betydelse för kommunernas ekonomi som bör vara avgörande vid utformningen av återkravsrätten. I förarbetena till fattigvårdslagen betonades sålunda särskilt den betydelse som återbetalningsskyldigheten hade ur uppfostringssynpunkt. Det framhölls att om man över huvud taget ville fasthålla vid synpunkten att fattigvården så långt det vore möjligt skulle vara en hjälp till självhjälp så borde man inte eftergiva fordran på att fattigunderstödet skulle återbetalas om förmåga därtill funnes. Dessa synpunkter synes oss mer beaktansvärda än de rent kommunalekonomiska. Vi vill därför förorda att i socialhjälpslagen stadgas återbetalningsskyldighet jämväl i de två undantagsfall kommittén upptagit utöver vad departementschefen föreslagit.

I fråga om socialvårdens kommunala organisation, vilket spørsmål riksdagen i den skrivelse som föranledde socialvårdskommitténs tillsättande sköt i förgrunden, har departementschefen begränsat sig till att påpeka hurusom redan gällande lagstiftning ger möjlighet till viss koncentration. Sålunda, påpekar han bl. a., kan de uppgifter som åvilar familjebidragsnämnd och hemhjälpnämnd uppdragas åt annan kommunal nämnd att handlägga. Likaledes har kommunerna full frihet att välja redan befintligt organ att utföra de bostadspolitiska förmedlingsuppgifterna.

Samarbetet i övrigt inom den kommunala socialvårdsorganisationen förordas komma till stånd genom gemensamma ledamöter och dessutom genom verkställande tjänstemän som arbetar för flera nämnder. De verkställande funktionärerna bör ur såväl samhällets som allmänhetens synpunkt vara så samordnade och koncentrerade som möjligt. Genom den år 1953 tillkomna lagen om tillsättande av gemensamma befattningshavare för socialvårdsfunktioner har kommunerna möjlighet att själva bestämma den ordning som de önskar tillämpa vid tillsättningen av gemensamma tjänstemän för olika sociala nämnders förvaltning.

Koncentrationen av socialvårdens lokala organisation har underlättats genom den fortgående utvecklingen med kommunalkontor, kommunalkamrerare, socialassistenter och andra tjänstemän i landsbygdskommunerna. I städer och större landsbygdskommuner har inrättats socialvårdsbyråer, en utveckling som medfört en dylik anordning i bortåt hundratalet städer. Därvid har i regel särskilda styrelser tillsatts för ifrågavarande socialvårdsbyråer. Vanligtvis har dessa styrelser dessutom blivit samordnings-

organ för de olika sociala nämnderna. Benämningen på dessa har ofta blivit social nämnd. Det torde böra påpekas att, då sociala nämnder enligt nu föreliggande förslag ej längre har karaktären av överordnat organ, samordningsorganet torde för att undvika förväxling erhålla annan benämning. På vissa orter användes beteckningen "Delegerade för socialvården".

På grund av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 177 måtte

I) besluta att

dels den nuvarande mödrahjälpen måtte inarbetas i lagen om socialhjälp,

dels kommunernas återkravs rätt för utgiven socialhjälp måtte utsträckas att omfatta de fall då hjälptagaren

a) är i besittning av tillgångar, ehuru dessa för tillfället icke kan disponeras för uppehälle och vård,

b) är i tillfälligt nödläge och kan antagas inom kort komma i god ekonomisk ställning,

II) i övrigt beakta de synpunkter beträffande den kommunala socialvårdens organisation som i motionen anförts, samt

III) att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderlig lagtext.

Stockholm den 29 april 1955

Alarik Hagård

Märta Boman

Eva Karlsson
